

Liudvikas Pasteuras

(1822 — 1895).



1922 met gruodžio 27 d. sukako lygiai šimtas met nuo garsaus prancizo mokslavyrio L. Pasteuro gimimo. Neturtingas vaikas, Pasteuras savo energija ir pasišventimu laimingai išjo mokslus ir 1848, tetur damas vos 26 metus, jau buvo paskirtas fizikos mokytoju Dijono licejuje. Po dvej met matom j chemijos profesorium Strassburge, o 1854 — Lille. Per dešimt met (1857—1867) veda jis aukšt j mokykl (Ecole Normale), kaip jos direktorius. Be to chemijos moksl 1863 m. d sto dail s mokykloje, o 1867 — Sorbonoje. 1881 metais lieka išrinktas Paryžiaus mokslo akademijos nariu. Ši garb tenka jam už moksliškus nuopelnus fizikoj ir

organiškoj chemijoj. Savo vėnr gš io sud ties tyrimais deda jis pamatus stereochemijai. 1857 m. paskelbia savo gyvybin fermentacijos teorij , o 1867 m. griežtais eksperimentais rodo savaimio gimimo teorijos klaidingum . Jis konstatuoja, jog alkoholiui fermentuojant, gaunama gintarin r gštis ir glicerinas. Žinomiau si yra jo alaus ir vėno konservavimo metodai (pasteurizacija). Savo tyrimais šilkvabalio lig ir višt choleros, o dar labiau pasiutimo ligos, jis tapo tikras žmonijos geradaris. Pasiutusi šun aprietiems gydyti 1886 m. steigtas Paryžiu j specialinis Pasteuro institutas, kuriame 1886 — 1905 m. suteikta pagalbos 29.000 apriet asmen . Jis yr paraš s daug moksliš k veikal . Svarbiausieji yra šie: Etudes sur le vin (1866), Etudes- sur le vinaigre (1868). La maladie des vers à soie, du tomu (1870). Etudes sur la bière (1876), Microbes organisés (1878), Quelques reflexions sur la science ir k. Visas pasaulis pripažino jo nuopelnus. Pranc z valdžia paskyr jam 12.000 frank metin s subvencijos. Jam pastatyta du paminklu Lille (1899) ir Besansone (1902). Jo pagarbai nuliedinia atskiras medalis. teikdamas š medal Pasteurui Paryžiaus Moksl Akademijos sekretorius, garsusis chemikas J. Dumas apie Pasteuro mokslo darbus yra tarp kitko šiaip atsiliep s:

„Jau Tamstos pirmieji tardymai yra amžinai išsklaid iš chemijos visas slaptas j gas, išaiškindami vėnr gšties anomalijas.

„ rod s alkoholio fermentacijos gyvybin pob d , Tamsta išpl tei ir pritaiketi t moksl vairiausioms fermentacijos r - šims ir tuo b du uksaus fabrikacijai davei griežt taisykli , kurias pramon šiandien su d kingumu kuopla iausiai vartoja.

„Tuose mažiausiuose fermentacijos gamintojuose Tamsta atradai tre i karalyst , kuriai tie gyv n liai priklauso. Jie turi visas gyvyb s žymes, tik savo gyvybei nereikalauja oro, o reikiam sau šilim randa chemiškoje dissociacijoje, kuri jie patys aplink save gamina.

„Gilus ferment studijavimas yr dav s Tamstai piln išaiškinim vykstan i organiškose substancijose (k. š. vyne, aluje, vaisiuose ir kitose organiškosi os materijos r šyse) per-

main . Tamsta supratai jiems pritaikintos šilimos apsaugojam j rol ir išmokei reguliuoti jos pas kas fermentams užmušti.

„Skiepijimas, tiesa, buvo ir seniau naudinga praktikoje priemon . Bet Tamsta davei tikr jo teorij ir prapi tei jo pritaikinimus. Tamsta susekei, kaip iš organišk j apkreiam nuod sudaryti skiepijimo medžiaga. Savo skals tyrimais Tamsta patarnavai visos Europos kiui. Medicinoj nuo Tamstos yr prasid jus nauja era, nes Tamsta rodei, kad kiekviena apkre iamoji liga turi savo skiepijimo medžiag ...

„Tamstos nurodyt j metod d ka šilkininkai liko apdrausti nuo dideliausi nuostoli ...“

Tuose iškalbinguose J. Dumas'o žodžiuose išreikšta ne vien oficialinis mandagumas, akademiškas panegirikas, bet ir tikras moksliš k Pasteuro nuopeln vertinimas. Tuos nuopelnus suprato ne vien specialistai, bet ir šiaip jau publika. Pasteuro išradimai nevien žingeidum tenkino, bet ir tiek ap iuopiam rezultat , tai apgindami žmogaus turt , tai jo paties sveikat . Iš ia lengva suprasti visuotinas Pasteuro tyrimais susidom jimas.

Bet dar labiau išgarsino Pasteuro vard jo tyrimai savaimio gimimo. Š gimim tam tikrose aplinkyb se esant galim , tvirtino trys gan žym s pranc zai mokslininkai - materialistai Pouchet'as, Joly ir Musset'as. Pasteuras laik si priešingos nuomon s, tvirtindamas, kad visi an trij mokslinink bandymai su skys iais n ra griežti: visuose juose skysiai susiduria su oru, o iš oro patenka skys ius visoki gyvi mažyt s s klel s, iš kuri paskui ir r tulojas skys iuose vair s gyv n liai, Pasteuro išmanymu, užkirtus keli gyv n liams patekti skys ius tam tikrais b dais, skys iuose jokia gyvyb neatsiras. Tas pat bus, pasta ius skys ius gi liuose r siuose arba aukštuose kalnuote, kur gyv n li s klos negal patekti. Savo šiuos sp jimus Pasteuras patikrino griežtais eksperimentais, pirštu prikišamai rodžiusiais, kad ištikr j taip yra, kaip Pasteuro buvo sakyta. Tuo b du tapo rodytas pamatinis biologijos principas: o m n e v i v u m e x o v o a u t e x v i v o — t. y. kad kiekvienas gyvis gimsta

iš gyvio bei iš gyvio kiaušinio. Savaimis gimimas yra tvirtinimas niekuo neparemtas ir nerand s moksle jokio pavirtinimo. Buvo tai didelis materializmui sm gis. Šalininkams paži ros, kad gyvyb gali rasti iš negyvos, neorganiškos materijos, nebeliko nieko kita, kaip griebtis pasakos, kad nors dabar žem , kaip sena višta, ir ne stengia iš negyvos materijos pagimdyti gyvyb s, bet anks iau, kol ji buvus jaunesn ir šiltesn , ji t stebukl gal jus padaryti. Bet tokie rodymai tegal patenkinti nebent tre iaklas mokinuk ...

Garbus, kaip pirmaeilis mokslininkas, Pasteuras yra dar didesn s garb s vertas ir kaip sitikin s karštas katalikas. Niekur ir niekuomet jis nesisl p su savo religiniais sitikinimais. Viešai jis bažny i lank , viešai miši klaus , viešai išpažinties jo, viešai namie meld s, viešai paskutin je ligoje šventus sakramentus pri m ir viešai kaip tikras katalikas mir . Jo religingumas buvo tikrai gilus, gyvas ir pavyzdingas.

Nemažiau pavyzdingas buvo ir jo darbštumas. Beprofesoriodamas Besansono kolegijoje Pasteuras buvo praš s vietos panaktin , kad ateit kasdien jo prikelti 4 val. ryto tardamas šiuos žodžius; „Pasteurai, kelkis! Vyk lauk tinginyst s velni !“ Kartais panaktiniui tekdavo gerokai pap rtinti, kad mig s jaunas profesorius atbust . Bet syk atbud s ir pasi-meld s eidavo tuojau prie darbo.

Tepažadina šis pavyzdys ir m s jaunim daugiau mels-tis ir dirbti, o mažiau miegoti. Tuomet ir mes ilgainiui, rasit, susilauksime sav Pasteur ... Duok, Dieve, kad tai tikrai vykt ¹⁾.

1) Sk. „Draugijos“ 1922 m., 11- 12 n- r .